

علی مزروعی خبرنگار گروه سیاست

صلح‌میرزایی،گردآورنده کتاب«جهاد تبیین»داشته‌ایم که‌در ادامه متن آن را می‌خوانید.

۱۱۱

اهمیت جهاد تبیین که چندین بار تاکید رهبر انقلاب قرار گرفته چیست؟

نکته اصلی آن است که پیروزی‌هایی که انقلاب توانسته در عرصه‌های گوناگون به‌دست بیاورد با گذشت زمان دشمن را هم حساس تر می‌کند. دشمن جریان تحریم را راه انداخت ولی شایه بوده‌ایم که رهبر انقلاب گفته‌اند جریان تحریم، نیازمند یک جریان تحریف است تا در کنار هم اثر کنند.

دشمن چهار حمله را در دستور کار قرار داده؛ هم دارد دوران پهلوی را تطهیر و هم خدمات انقلاب اسلامی به ایران و مردم را انکار می‌کند و هم آینده را تیره‌وتار جلوه می‌دهد که مردم امیدشان را از دست بدهند و هم خودش را شکست‌ناپذیر نمایش می‌دهد تا برای مردم ذهنیتی به‌وجود بیاید که ما مقابل این دشمن چاره‌ای جز تسلیم‌نداریم. این چهار حمله را به‌ذهن‌های مردم‌القامی‌کندواین غیر از حمله‌هایی است که‌به‌اعتقادات و مقدسات‌می‌کند، در مقابل این حملات تنها کاری که‌می‌شود‌به‌صورت جدی انجام‌داد، تبیین است؛ رهبر انقلاب تعدد از همان سال‌های ۶۷ تا ۶۹ درباره تبیین فرمایش داشته‌اند اما چیزی که این بار اتفاق افتاد، این بود که آقا از همه مردم خواستند به میدان بیایند. قبلاً بیشتر به نخبگان و طلاب و اساتیدی می‌گفتند ولی اکنون به همه مردم گفته‌اند که هر کدام‌تان مثل یک چراغی ا اطراف خود را روشن کنید.

اگر در دهه ۷۰ آقا به مردم گفتند هر کدام‌تان تذکر لسانی بدهید، امر به معروف و نهی از منکر کنید، الان می‌گویند هیچ کدام‌تان نسبت به غبار آلود بودن ذهن اطرافیان بی تفاوت نباشید. در دهه ۷۰ امر به معروف و نهی از منکر به عنوان یک کواجب فراموش شده‌مطرح شد و بحث این بود که نسبت به اشتباهات دیگران بی تفاوت نباشید. امروز آقامی‌گویند همگان وظیفه دارند به اندازه حوزه تاثیر خودشان نسبت به غبار آلود بودن ذهن اطرافیان‌شان بی تفاوت نباشند. من فکر می‌کنم اختصاص این قصه به درگیر شدن جدی استکبار با جبهه انقلاب برمی‌گردد. در این بحث جنگ روایت‌ها و درواغ تبرد ذهنی و جنگ روانی مطرح است. نکته تکمیلی این‌که می‌توان در این باره یافت، این است که تفاوتی که نسبت به قبل کرده، این است که قبلاً فقط افرادی که صاحب تربیون بودند می‌توانستند حرف بزنند و حوزه تاثیر افراد معمولی در حد اطرافیان و کسانی که با هم نشست و برخاست داشتند، محدود می‌شد، اکنون از نوجوان ۱۰ ساله تا خانم و آقای که‌نسال را می‌بینید که یا در حال تولید محتوا هستند یا بازنشر محتواهای تولید شده، به نحوی همه در جریان تبیین می‌توانند کار کنند. شاید این هم عامل دیگری باشد که در همان دیدار روز اربعین ۱۴۰۰ این را گفتند که فضای مجازی با همه مشکلاتی که ممکن است داشته باشد، می‌تواند به عنوان یک ابزار در این زمینه استفاده شود.

رهبر انقلاب در سخنرانی اربعین و نیز دیدار با مداحان بر لزوم جهاد تبیین تاکید کرده‌اند. چه پیامی را می‌شود

سعید صلح‌میرزایی، گردآورنده کتاب جهاد تبیین در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

قدم اول برای جهاد تبیین آگاه کردن همه نسبت به این فرمان است

از پیوند زدن جهاد تبیین به این ادبیات دریافت کرد؟

اول توضیحی در این باره مطرح کنم؛ آن هم اینکه هر تعلیمی، هر کار علمی‌ای تبیین نیست. هر تبیینی هم «جهاد تبیین» نیست. امروز رهبر انقلاب تاکید کرده‌اند، هر کاری، زمانی تبدیل به جهاد می‌شود که در مقابل دشمن انجام‌شود. همان‌طور که دیده‌اید متأسفانه کاری که بعضاً با بیانات رهبری می‌کنند، این است که کاملاً سفارشی هر کاری تا الان در زندگی‌شان می‌کردند یک عبارت جهاد تبیین پیش از آن می‌گذارند، در صورتی که رهبری گفته‌اند جهاد تبیین حتماً باید مقابل نقشه دشمن باشد. اگر می‌بینیم رهبری در مناسبت‌های متعلق به حضرت زینب، حضرت زهرا و امام سجاد علیهم‌السلام اشاره به تبیینی کرده‌اند برای این بوده است که این اقدام‌شان در مقابله با دشمن بوده است. اینها همه به آن موردی بازمی‌گردد که دشمن دارد با هدف نهایی ما دشمنی می‌کند. باید بدانیم که من اگر به اندازه یک نفر، یک جوانی که حرف مرا قبول می‌کند بتوانم غبار را نسبت به انقلاب و مقدسات از ذهنش بردارم، چون عمل دشمن را خنثی می‌کنم حتماً ثواب جهاد را خواهم برد. رهبری در دیدار با مداحان گفته‌اند در میان جهاد نظامی، جهاد اقتصادی و سیاسی جهاد روشنگری بالاترین درجه را دارد.

موردی که مطرح است بیشتر نقش‌ها را در حوزه سلبی می‌بریم و هدف پاسخگویی به دشمن را دنبال می‌کنیم. به لحاظ ایجابی چه بسترهایی برای اثرگذاری در این حوزه داریم؟

نسبت به جهاد تبیین در حالت ایجابی باید این نکته را در نظر داشت که اهل منبر مای‌توانند به نحوی در وا کسینه کردن در مقابل شبهات ایفای نقش کنند. اکنون باید ببینیم نیاز و اولویت چیست. یک سری مسائل اولی هستند، یک سری هم ممکن است فوری باشند. اگر ما فوریت و اولویت را در دستور کار قرار بدهیم، قاعدتاً این حرکت‌مان دیگر جنبه سلبی ندارد. این جنبه در جایی است که شما کاری را انجام نمی‌دهید. زمانی که از ضعف‌های رژیم طاغوت با جوانان صحبت می‌کنید، دارید تاریخ می‌گویید و کار ایجابی کرده‌اید. شما وقتی از دستاوردهای انقلاب برای جوان صحبت می‌کنید، فعالیت ایجابی می‌کنید. اتفاقاً در کتاب جهاد تبیین، صحبت‌های رهبر انقلاب در این باره آورده‌ایم، ایشان می‌فرمایند: «یکی از کمک‌هایی که دشمن به ما می‌کند، این است که به ما می‌گوید باید روی کدام نقطه سرمایه‌گذاری کنیم.» در همین بحث موضوعات نیازمند جهاد تبیین، آقامی‌گویند باید ببینیم هر کجا فشار دشمن زیاد بود، آن نقطه همان جایی است که شما باید اقدام و ذهن‌ها را باز کنید.

ابزارهای ورود به عرصه تبیین چه چیزهایی هستند؟

در اینجا یک سری الزامات وجود دارد و یک سری روش‌ها که باید این دو را هم جدا کنیم. روش‌های مختلفی وجود دارد که شامل سخن گفتن و چهره به چهره، تشکیل حلقه‌های معرفت، استفاده از ظرفیت فضای مجازی و... است. امروز هر کس در فضای مجازی به نحوی فعال است؛ بعضی خودشان کانال دارند یا حداقل در گروه‌های فعالند و اگر برای کسی سوالی پیش بیاید، سعی می‌کنند به اندازه توان‌شان موثر باشند. در کنار روش‌ها، یک سری الزامات هم دارند که رهبر انقلاب در همان دیدار ۵ مهر ۱۴۰۰ در روز اربعین این را فرموده‌اند، یکی از عناصر مهم جهاد تبیین به نظر من بهره گرفتن از عاطفه و محبت است. من که می‌خواهم

سیاست

در گفت‌وگویی که با عبدالله گنجی، تحلیلگر حوزه رسانه داشته‌ایم به تعریف جهاد تبیین و چرایی اهمیت آن پرداخته شده‌است. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

۱۱۱

رهبر انقلاب در سخنرانی اربعین و نیز دیدار با مداحان بر لزوم جهاد تبیین تاکید کردند. چه پیامی را می‌شود از پیوند زدن جهاد تبیین به این ادبیات دریافت کرد؟

ما باید مداحی را به مسائل سیاسی و اجتماعی خود آمیخته کنیم. قیام امام حسین (ع) یک قیام سیاسی برای اصلاح جامعه و تشکیل حکومت است. اگر ما برای ادبیاسی این قیام را دنبال نکنیم هیات‌ما به تعبیر مقام معظم رهبری تبدیل به یک هیات سکولار می‌شود. فرهنگ عاشورا در سبهر سیاسی تشیع معنی می‌شود و ما اگر نتوانیم این را تبیین کنیم در مقابل همه دشمنان‌مان می‌توانیم به صورت پایدار بایستیم. ماهیت حقیقی جمهوری اسلامی به عنوان هویت انقلاب اسلامی یکی از بزنگاه‌های تبیین است. این مفهوم است که ما را از همه نظام‌های سیاسی مرسوم دنیا متمایز می‌کند. ما بیشتر با ادبیات سلبی واحساسی وارد شده‌ایم. این رویکرد اثرگذاری مطلوبی نداشته و مقام معظم رهبری نیز تبیین را طرح کردند تا ما به‌طور عمیق تری فعالیت کنیم.

رهبر انقلاب مهم‌ترین عرصه جهاد را عرصه تبیین روشنگری عنوان کردند دلیل اینکه تبیین چنین جایگاهی در نگاه رهبری دارند، چیست؟ این اهمیت را ناشی از چه چیزی می‌دانید؟

ما در انقلاب اسلامی جهاد را به مفاهیم مختلفی تعمیم داده و مفاهیمی همچون جهاد فرهنگی و جهاد علمی را به وجود آوردیم. جهاد تبیین نیز از قبیل همین مفاهیم است. برداشت من از تاکید چندباره رهبری بر این مفهوم علی‌رغم وجود بیان‌ها و قلم‌های زیاد این است که این تبیین اثر گذار نیست. معتقدم در این جنگ شناختی با دشمنان قدری در ادراک سازی و معتبر سازی مواجهیم که تجربه تخته تخصص و انگیزه دارند، در نقطه مقابل ما با یک سحلی گرای و سلبی گرای مطلق درگیریم و آن چیزی را که خودمان از آن برخورداریم کمتر مورد پرداخت قرار می‌دهیم. تبیین باید هم جنبه سلبی و هم جنبه ایجابی داشته باشد. اتفاقاً جنبه‌های ایجابی باید خیلی پررنگ تر باشد تا توضیحی برای مسائل، دستاوردها و فرصت‌های ما باشد. اما شاهدیم توانزی در رویکرد سلبی و ایجابی ما وجود ندارد. من هدف از تاکید رهبر انقلاب را این می‌دانم که مادر حوزه قلم و بیان از سطحی گرای عبور

عبدالله گنجی، تحلیلگر حوزه رسانه در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

جهاد تبیین با رویکردی تظاهری و شکلی صورت نمی‌گیرد

کنیم و با استفاده از مطالب متقن و محکم اثر گذار باشیم. در غیر این صورت گرفتار همین مسائل شکلی می‌شویم. زمانی که ما می‌خواهیم با قلم و بیان‌مان وارد میدان بشویم، شاخصی نداریم تا بدانیم چگونه بدون دافعه عمل کنیم. نداشتن شاخص باعث می‌شود تا فارق بین منتقد، مخالف و معاند و نحوه مواجهه با آن را ندانیم. برای اینکه بتوانیم با یک شاخص به این تبیین بپردازیم باید اصول انقلاب را به عنوان شاغل انتخاب کنیم. اگر حول این اصول با دیگران کلنجار رفته و آنها را نقد کنیم حیطه‌ها مشخص می‌شود. برای تبیین باید به اولویت‌شناسی، مساله‌شناسی، جبهه‌شناسی و زمان‌شناسی توجه داشته باشیم. هر حرفی را نمی‌شود در هر موقعیتی گفت. اگر جبهه را نشناسیم و اولویت را تشخیص ندهیم ممکن است انرژی‌مان را در جاهایی صرف کنیم که ضرورت ندارد.

باید اصول انقلاب را در نظر گرفته و افرادی که با این اصول عناد دارند را در مقابل خود قرار دهیم. اصول انقلاب نیز مفاهیمی مثل جمهوری اسلامی، مردم‌سالاری دینی، اسلام سیاسی، ولایت فقیه و قانون اساسی است. برای تبیین و نقد کارگزاران نظام باید اصول انقلاب را مورد توجه قرار دهیم.

جهاد تبیین نیز به صورت ساختگی و تظاهری صورت نمی‌گیرد. کسی که می‌خواهد به صورت ساختگی از انقلاب دفاع کند یا به قنایت انقلاب اعتقاد ندارد یا حرفی برای گفتن ندارد. ما باید با پافشاری بر حرف خود هزینه این دفاع را نیز بپردازیم.

رهبر انقلاب ماموریت تبیین را حتی به جوانان سپردند. چرا در اینجا اشاره‌ای نمی‌شود که حتماً یک متخصص باید به تشریح موضوعات بپردازد و حتی به جوانان نیز ماموریت داده می‌شود؟ در مقابل به همه‌ای که در عرصه فرهنگی و سیاسی به ما وارد می‌شود باید افرادی مسئولیت تبیین را بر دوش بگیرند. جوان‌ها نیز در اولویت برای تبیین قرار دارند. این تبیین نیز لزوماً کار تخصصی نیست. جهاد یک بحث عمومی دارد و همه افراد نیز توان آن را دارند. تعبیر توان در این قسمت دانایی است و نه تخصص. به‌طور مثال جوانان دغدغه‌مند باید نسبت به دلایل تحریم ایران آگاه بوده و آن را برای مردم بگویند. این تخصص نمی‌خواهد. هر کسی که اندکی اطلاع و دانایی داشته باشد می‌تواند موارد را برای مردم تبیین کند. البته مواردی نیز وجود دارد مثل مباحث امنیتی و تکنولوژی که نیاز به تخصص دارد. اما اصل موضوع این است که شرط اولیه تبیین استفاده درست از عنصر دانایی است.

علی سرلک، عضو هیات علمی دانشگاه هنر در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

پلتفرم مبارزه تغییر کرده‌است

مذهبی است، اگر هیات‌ها وظایف خود را به‌خوبی بشناسند، یک بار انداز فکری و روحی مناسبی برای قشرهای مختلف جامعه خواهند بود. به عنوان مثال در ماجرای ظهور داعش ملعون، آن قشری که توانست این فتنه صهیونیستی را شکست دهد در سوریه و عراق مدافعان حرمی بودند که همگی هیاتی بودند. این تجربه ثابت می‌کند که هیات‌ها قدرت بالفعلی هستند برای برطرف کردن مشکلات و تهدیدهای مردم.

به عنوان سوال آخر، به نظر شما هیات‌های مذهبی باید چه اقداماتی در جهت توانمندتر کردن خودشان در این جهاد تبیین انجام دهند؟ در این رابطه چند پیشنهاد دارم: نخستین پیشنهاد، موضوع مهم کتابخوانی و پر مطالعه بودن است. به هر حال کسی که می‌خواهد در فضای مجازی حضور موثر داشته باشد باید مطالعه‌اش نیز بیشتر باشد. پیشنهاد دوم مربوط می‌شود به تشکیل هسته‌های گفت‌وگو محور. در یک هیات ۳۰۰ تا ۵۰ نفره همگی علاقه و امکان حضور در این هسته‌ها را ندارند، اما حدود ۳۰ نفر می‌توانند هسته‌های گفت‌وگو محور را تشکیل داده تا در آن با برگزاری جلسات ثابت و با حضور استادان و کارشناسان درباره مسائل روز به بحث و گفت‌وگو بپردازند. پیشنهاد سوم بنده اشراق بر مسائل محتوایی است، حتماً نیاز است در جهاد تبیین اخلاق و انصاف رعایت شود، باید صادق باشیم؛ زرتایغ کند دروغ می‌تواند ما را در جهاد تبیین زمین گیر کرده و به شکست بکشاند. باید صادقانه حرف زد، ضعف‌ها را باید پذیرفت و نباید اشکالات را توجیه کرد. به قول مرحوم صفای حائری، «توجه، حماقت است و تضعیف، جنایت است و تکمیل، رسالت» وظیفه همگی ما تکمیل است؛ نه تضعیف خوبی‌ها و نه توجیه خرابی‌ها، بلکه تکمیل رسالت ماست. » در همین رابطه یک بعد مهم اشراق محتوایی در جهاد تبیین مربوط می‌شود به ایجاد فضای مثبت اندیشی و امید آفرینی. ما نباید از ظرفیت‌های بزرگ موجود غفلت کنیم. در عین اینکه اهل نقد و نکته‌سنجی هستیم در نهایت باید به افق‌های دیگر و گام بعدی نیز فکر کنیم و برای حل مشکلات راه‌حل داشته باشیم. اشراق به تکنیک‌های فرمی یکی دیگر از موارد مهم در جهاد تبیین است، باید در این جهاد خوب و تاثیر گذار حرف زد و راه روش‌های خوب حرف زدن را آموخت. باید از ابزارهای گرافیکی و هنری به معنای اعم خود در رساندن بهتر پیام استفاده برد. برای تاثیرگذاری در مخاطب علاوه بر محتوا، فرم و شکل آن نیز مهم است.

مورد مهم دیگر مساله داشتن استراتژی است. خدا رحمت کند حاج قاسم عزیز ما را، ایشان همیشه می‌فرمود اتحاد ما باید حول محور دشمن باشد، یعنی باید دشمن اصلی را بشناسیم، دنباله‌روهای دشمن و اندیشان را تشخیص دهیم و برای مقابله با آنها استراتژی داشته باشیم. زیاده را در این جهاد مدیریت امکانات مهم است و باید در مبارزه با دشمن نقطه‌زنی کرد و اولویت‌سنج بود و در پایان به سیاق آیه شریفه و تو اوصاو بالحق و تو اوصا بالصری کسانی که وارد این عرصه شده‌اند باید بخدا را در نظر بگیرند، نه منافع شخصی و حزبی را، تا در نهایت ثمره این جهاد خالصانه نیز با پیروزی جبهه هم قرار باشد.

در خصوص اهمیت جهاد تبیین با علی سرلک، عضو هیات علمی دانشگاه هنر به گفت‌وگو پرداختیم.

۱۱۱

در یک سال اخیر، مقام معظم رهبری تاکید بسیاری بر جهاد تبیین داشته‌اند. دیروز در دیدار با مداحان نیز بر این مساله تاکید کردند. به نظر شما این تاکید انسان بر جهاد تبیین به چه علت است؟

جهاد عبارت است از آن خیزش مومنانه و با همه امکانات در برابر جبهه‌ای که رویه‌روی ما هست. گاهی اوقات این جبهه، جبهه نظامی است، گاهی جبهه اقتصادی است، گاهی جبهه فرهنگی و... هر کدام از اینها هم ممکن است میدان‌ها و آورده‌گاه‌های متناسب با خودشان را داشته باشند. جهاد تبیین به این معناست که در جبهه مقابل یک عملیات روانی پیچیده در حال جریان است و با یک پروپاگاندا بی‌واقع همه جانبه رویه‌رو هستیم. در همین راستا خاطرم هست، رهبر معظم انقلاب سال‌ها پیش در دهه ۸۰ یا ۷۰ از اصطلاحی به نام شارلاتانیزم خبری یا شارلاتانیزم رسانه‌ای استفاده می‌کردند. که به‌بالخره طرف مقابل، جبهه مخالفان و معاندان با به کارگیری ابزارهای رسانه‌ای تاثیرگذار، جعل، تحریف، ساختن روایت‌ها و ماجراهای متفاوت بتواند هم در ذهن و باور مسئولان، هم در ذهن و باور مردم خطای محاسباتی به وجود بیاورد. به همین خاطر چون آن طرف جنگ جهانی رسانه‌ای بزرگی رویه‌روی ماست، در برابر این جنگ لازم است مجاهدان خودی سنگرهای خود را متناسب با نقطه نزاع تنظیم کنند. دشمن با پلتفرم‌های جدید خود به میدان آمده است و با تحریف و گرت برداری‌های ناقص و جهت‌دار از مفاهیم و مضامین باعث شده یک جبهه بزرگ جنگ رسانه‌ای رویه‌روی ما گشوده شود، به این خاطر کسانی که مخاطب دارند و در برابر خود گوش‌های شنوا می‌بینند، مانند استادان، مداحان، سخنرانان، چهره‌های رسانه‌ای و... باید از این ظرفیت بزرگی که در اختیارشان هست، در جهت تبیین و روشنگری استفاده کنند، درست مانند دفاع مقدس. همان‌طور که در زمان ۸ سال جنگ نیز انواع و اقسام قشرها در میدان بودند تا نگذارند دشمن برنده میدان نبرد شود. در شرایط فعلی نیز همین اقتضائات وجود دارد و در این نبرد کسانی که تربیون‌های بزرگ‌تری دارند، طبیعتاً وظیفه بزرگ‌تری نیز دارند.

دیروز رهبری بر این تاکید کردند که هیات، کانون جهاد تبیین است. به نظر شما علت اطلاق عنوان کانون جهاد تبیین بر هیات‌ها به چه علت است؟ هیات‌ها چه ویژگی‌هایی دارند که باعث می‌شود کانون این جهاد واقع بشوند؟

هیات‌های مذهبی از دیرباز یکی از کانون‌های تاثیرگذار بر مردم بوده‌اند و طبیعتاً در پیشانی جبهه خودی نیز کسانی حضور دارند که پرورش یافته هیات مذهبی هستند. کسانی که در مراسم مدح و عزای اهل بیت (ع) تکلیف خود را پیدا کرده‌اند، هیات‌های مذهبی قدرت بالافعل و یک لشکر همیشه آماده‌اند برای تحقق آرمان‌های اسلام عزیز و آرمان‌های حضرات آل الله. به همین دلیل مخاطب اصلی جهاد تبیین هیات‌های